

ЧИ ВАРТО СТВОРЮВАТИ КЛУБИ СОРТІВ

Як відомо, концепція клубу полягає на тісному поєднанні системи виробництва з запланованим способом реалізації і складається з кількох істотних елементів: контроль величини і якості продукції, вибір регіону вирощування і господарств, які вирощуватимуть клубний сорт, доведення виробництва до вимог споживачів, частіше всього конкретних мереж супер-маркетів, моніторингу періоду реалізації плодів клубного сорту, контроль зберігання, сортування і приготування плодів до продажу, чим зазвичай займається торгова фірма що діє в межах клубу, контроль реалізації, зокрема реклама торгової марки і маркетинг, встановлення реалізаційних цін, що перевищують ціни на плоди традиційних сортів (F.Geerdens, 2011).

Садівниче господарство зобов'язане виконувати встановлені вимоги до якості вирощуваних плодів клубного сорту, які зазвичай більш суворі, зокрема щодо залишкових рівнів пестицидів. Купити саджанці можна тільки після підписання з клубом контракту на виробництво плодів. Усі вирощені плоди мають бути поставлені до фірми, що займається їх збутом, і вільного їх продажу зазвичай не допускається.

На європейському ринку клубні сорти набувають певного значення, але їх не повинно бути забагато (можливо це вже сталося). Яблука таких сортів зазвичай дорожчі від традиційних і до їх купівлі заохочують шляхом рекламних кампаній.

Клубна концепція найширше розвинута для яблук. В Європі зареєстровано кілька клубних сортів: Пінк Леді, Камео, Рубенс, Моді, Канзі, Джунамі, Евеліна (червоний клон сорту Пінова), Веллант і Фуджі Кіку 8, а також один клубний сорт груші – Коріна і черешні – Стаккато.

Клуб можна і варто створювати не для кожного сорту. На ринку це має бути новинка, яка приваблюватиме покупців смаком і виглядом та буде сприйнята торгівельними мережами, адже немає сенсу робити клубний сорт з існуючого.

Клубний сорт має бути відповідним чином захищений, тобто клуб має пильнувати, щоб його не розмножували неконтрольованим чином. Виробництво саджанців клубних сортів ведуть тільки визначені плодородсадники і продають тільки господарствам, що мають укладені з клубом договори.

За матеріалами "Sad", 2011, №1.
(О.В.Мельник)

ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ЯБЛУК У СВІТІ

МЕЛЬНИК О.В., завідувач кафедри плодівництва і виноградарства
Уманського національного університету садівництва, доктор с.-г. наук, професор

За матеріалами симпозиуму "Prognosfruit", який відбувся у м.Київ 5–6 серпня 2010 року, пропонуємо окремі висновки щодо сортової політики у виробництві яблук країнами Європейського Союзу і світу.

У світі передбачається зростання виробництва яблук з 63 млн. тонн у 2005 р. до 77 млн. тонн у 2020 р. (29,9%). Беручи до уваги Іран (2,6 млн. тонн), Індію (2,0) і Північну Корею (0,7 млн. тонн), у 2010 р. валове виробництво досягло 68 млн. тонн (у 2008 р. – 69 млн. тонн). Найбільший приріст спостерігається в Азії: з 27 млн. тонн у 2005 р. до 39 – у 2010, тобто на 45%, а в Європі тільки на 17%. Крім Китаю і Росії, зростання споживання яблук не передбачається.

Така ситуація спричинить вплив на використання валового врожаю. У Євросоюзі виробництво було і залишається стабільним на рівні 11–12 млн. тонн, адже у 2006–2010 рр. продукція на рівні 10 млн. тонн перевищила попит і створила труднощі зі збутом. В окремих країнах – Німеччина, Голландія – виробництво яблук знижується [1].

Валове виробництво в країнах Євросоюзу

На фоні десятивідсоткового зниження валового виробництва яблук у

країнах Євросоюзу більше його половини – понад п'ять мільйонів тонн – припадає на Італію, Францію і Польщу [2]. Майже третину від минулорічного валового збору яблук недобрали садівники Бельгії, Литви, Польщі, Португалії і Словаччини та 15–17% – Австрії, Голландії і Німеччини (табл. 1).

Причини недобору врожаю в країнах Євросоюзу пояснюють несприятливими погодними умовами під час цвітіння і зав'язування плодів.

Рекордні збори яблук польськими садівниками в попередні роки спричинили суттєвий вплив на ринок плодів у Західній Європі. Беручи до уваги ситуацію на ринку, рівень виробництва яблук, наприклад, у Польщі не мав би перевищити 2,6 млн. тонн, з яких 40–50% – плодів для промислової переробки. Така висока частка останніх визначається значними площами низькопродуктивних садів і надмірним обсягом яблук невисокої якості. Якщо в Євросоюзі виробництво яблук перевищить 10,5 млн. тонн, а у Польщі – 3,0 млн. тонн, будуть серйозні проблеми з реалізацією плодів за рентабельною ціною. Тому для польських садівників актуальним є не збільшення виробництва, а покращення якості продукції [1].

1. Виробництво яблук у країнах Євросоюзу [2], тис. тонн

Країна	2008р.	2009р.	2010р. (прогноз)	2010 2009, %	2010 2007-2009, %
Італія	2164	2237	2165	-3	-2
Польща	3200	2600	1980	-24	-14
Франція	1528	1651	1580	-4	-2
Німеччина	1047	1071	890	-17	-16
Іспанія	528	470	505	+7	-5
Угорщина	583	514	488	-5	+13
Румунія	459	379	388	+2	+3
Голландія	376	402	340	-15	-13
Греція	231	224	260	+16	+13
Бельгія	336	344	251	-27	-27
Великобританія	201	212	206	-3	+1
Португалія	245	274	192	-30	-26
Австрія	169	189	161	-15	-12
Чехія	157	145	137	-6	-1
Болгарія	56	56	56	0	0
Литва	74	74	53	-28	-15
Словенія	60	56	51	-9	-14
Словакія	42	48	32	-33	-4
Данія	26	24	21	-13	-23
Швеція	18	18	20	+11	+15
Латвія	34	13	20	+54	-23
Всього	11533	11000	9796	-11	-7

Сортова структура в країнах Євросоюзу

За обсягом валового виробництва у 27 країнах Євросоюзу домінує сорт Голден Делішес (табл. 2). З 25% обсягом виробництва він входить у десятку

2. Домінуючі сорти яблуні і тенденція їх виробництва у країнах Євросоюзу [2], тис. тонн

Сорти	2009р.	2010р. (прогноз)	2010 2009, %	2010 2007-2009, %
Голден Делішес	2630	2427	-8	-4
Гала	1079	1002	-7	-5
Джонаголд ¹⁾	939	672	-28	-29
Ред Делішес	724	663	-8	-4
Айдаред	797	597	-25	-5
Елстар	487	369	-24	-23
Гранні Сміт	340	316	-7	-1
Бреберн	338	291	-14	-8
Чемпіон	323	283	-12	-5
Джонатан	305	279	-8	+37
Фуджі	246	254	+3	+19
Кріпс Пінк	162	157	-3	+55
Нові сорти ²⁾	108	123	+13	+93
Глостер	111	117	+5	-4
Ренет канадський	99	95	-3	-1
Бремлі Сідлінг	95	94	-1	+3
Імператор	67	89	+34	+9
Лобо	100	72	-28	-46
Боскоп	82	65	-20	-31
Кокс Пепін Оранж	65	58	-10	-37
Кортланд	80	54	-33	-44
Аннурка	35	40	+14	-8
Пінова	35	32	-10	+10
Ред Джонапринц	29	27	-7	x
Стеймен	16	17	+7	-5
Спартан	8	8		-18

Примітки. ¹⁾ Джонаголд та його клони Джонагоред і Ред Джонапринц;
²⁾ Аріан, Белгіка, Веллант, Грінстар, Джаз, Джунамі, Діва, Камео, Канзі, Маріак, Рубенс, Тентейшен, Хоней Кранч та інші.

найбільш популярних у виробництві країн Євросоюзу; наступні місця посідають сорти Гала (10,2%), Джонаголд і Джонагоред (6,9), Ред Делішес (6,8), Айдаред (6,1), Елстар (3,8), Гранні Сміт (3,2), Бреберн (3,0), Чемпіон (2,9) і Джонатан (2,8%). Останні два є "внеском" нових країн Євросоюзу – Польщі й Угорщини, що витіснив з десятки лідерів сорт Фуджі (2,6%).

Зважаючи на сприятливі погодно-кліматичні умови, європейські садівники сподіваються на успішний сезон 2011 рр. Це особливо потрібно після несприятливих попередніх років, коли виручка від реалізації не завжди покривала затрати на виробництво. Ціна так званих "стандартних" сортів, включно з Елстаром, восени 2010 р. удвічі перевищила відповідні показники року попереднього [2].

Розглянуті для ЄС тенденції в основному притаманні й окремим регіонам Західної Європи (табл. 3). Лідерами за обсягом виробництва в південному регіоні – Іспанії, Італії й Франції – залишається сорт Голден Делішес, в центральноєвропейських – Бельгії, Голландії і Німеччині – Джонаголд та Елстар, а в південно-східній її частині – Румунії, Польщі, Угорщині й Чехії – Айдаред, Чемпіон і Джонатан. Набуває популярності сорт Бреберн, обсяги виробництва якого поволи зростають. Популярний в Німеччині Елстар краще вдається в регіоні Альтес Ланд, що в дельті ріки Ельба на узбережжі Північного моря, а в регіоні Бодензее на півдні цієї країни має нижчу від інших сортів яблуні продуктивність, що не компенсується високою ціною на плоди [4].

До найбільш прибуткових у Польщі відносять сорти Гала, Голден Делішес, Чемпіон, Джонаголд, а також Лігол та Айдаред. Їх частка в нових насадженнях може складати 80%; в менших обсягах рекомендовано вирощувати сорти Лобо, Глостер, Елізе, Пінова і літнього терміну досягання [1].

Досить стабільним є загальноєвропейське виробництво сортів Голден і Ред Делішес, Гала, Гранні Сміт, Глостер, Ренет канадський і Бремлі Сідлінг (популярний у Великобританії), хоча їх частка у валовому виробництві суттєво поступається лідируючій десятці (див. табл. 1).

Постійно зростає виробництво клубних сортів Аріан, Белгіка, Веллант, Грінстар, Джаз, Джунами, Діва, Камео, Канзі, Маріак, Рубенс, Тентейшн, Хоней Кранч та інших (табл. 4). Лідерську позицію утримує Кріпс Пінк (в торгівлі відомий як Пінк Леді), більш ніж удвічі зросло виробництво сортів Канзі (Ніко-тер) та Евеліна. Навесні 2011 р. передбачено посадити ще чотири мільйони дерев сорту Канзі, 1,7 – Джунами, 1,6 – Джаз та 1,5 млн. дерев Фуджі Кіку 8 [3]. Їх поширенню сприяє ефективна рекламна кампанія [4].

Оскільки реалізаційні ціни на плоди традиційних сортів яблуні нерідко нижчі їх собівартості, бельгійські і голландські садівники все частіше вирощують клубні сорти. Завдяки рекламі, з садівничого господарства їх продають за ціною близько одного євро за кілограм. Клубні сорти мають подвійну назву – помологічного сорту і ринкову назву (марку) під якою плоди

3. Продукція плодів провідних сортів яблуні в країнах Євросоюзу [2], тис.тонн

Країна	Сорт	2009р.	2010р. (прогноз)	2010 2009, %	2010 2007-2009, %
Німеччина	Джонаголд*	309	230	-26	-16
	Елстар	208	156	-25	-21
	Бреберн	82	62	-25	-7
Голландія	Елстар	170	145	-15	-13
	Джонаголд*	130	90	-31	-32
Бельгія	Джонаголд*	244	162	-34	-33
	Голден Делішес	32	23	-28	-30
Польща	Айдаред	530	360	-32	-8
	Чемпіон	300	261	-13	4
	Голден Делішес	290	180	-38	-22
Угорщина	Джонатан	162	149	-8	+16
	Айдаред	91	90	-2	+16
	Голден Делішес	72	70	-3	+16
Австрія	Голден Делішес	57	49	-14	-13
	Гала	37	31	-16	-6
	Джонаголд*	25	26	+4	+14
Чехія	Айдаред	38	35	-6	-4
	Голден Делішес	33	29	-11	+9
	Джонаголд	12	10	-15	-14
Італія	Голден Делішес	979	946	-3	-4
	Гала	324	303	-7	0
	Ред Делішес	269	248	-8	-2
	Фуджі	154	161	+4	+12
Франція	Голден Делішес	605	580	-4	-1
	Гала	261	248	-5	-9
	Гранні Сміт	186	176	-5	-1
	Бреберн	118	94	-20	-25
Іспанія	Голден Делішес	253	281	+11	0
	Гала	99	99	0	-16
Румунія	Джонатан	92	84	-8	x
	Голден Делішес	60	62	+4	x
Греція	Ред Делішес	143	162	+14	+10
	Гранні Сміт	30	36	+19	+25

Примітка. *Джонаголд і його клони Джонагоред і Ред Джонапринц.

реалізують: наприклад, під маркою Пінк Леді® продають яблука сортів Кріпс Пінк і його клон Розі Глоу. Рекламуючи марку, маркетингові фірми розробляють інтернет-сайти і телепрограми, де покупець бере участь у конкурсах тощо.

Останнім часом значної популярності набули клубні сорти з ринковою назвою Пінк Леді® (Кріпс Пінк), Канзі® (Нікотер), Моді® і Джаз® (Скайфреш). Насадження сорту Кріпс Пінк у Західній Європі в 2008 р. досягли площі 3,45 тис. га, локалізуючись переважно в південній частині континенту – Франції (52% валового збору) й Італії (42%). У 2009р. виробництво плодів сорту Кріпс Пінк досягло рівня 140 тис. тонн.

Всього ж у світі культивують 11 млн. дерев сорту Кріпс Пінк, забезпечуючи валове виробництво 400 тис. тонн плодів. Цей самий популярний клубний сорт за рівнем виробництва посідає шосте місце серед продуктованих у Західній Європі сортів яблуні після Голден Делішеса, Гала, групи Джона-голда, Елстара і Бреберна.

Яблука сорту Нікотер (Канзі®) вирощують на площі 350 га в Голландії, 350 га в регіоні Боденського озера Німеччини, Бельгії (160 га) й 115 га в італійському Південному Тиролі. Моді® (CIV G 198) вирощують в Італії та Іспанії на площі 400 га. Всього ж у Західній Європі з насаджень площею 1,050 тис. га у 2009 р. зібрано 25 тис. тонн плодів і прогнозують, що протягом трьох років площа насаджень сорту Нікотер зросте удвічі.

Саджанці клубних сортів на 1–2 євро дорожчі від традиційних і з кожного кілограма врожаю платять ліцензійний збір. Вимагається дотримання встановленої технології вирощування, господарство не може самостійно сортувати, зберігати і продавати плоди, зобов'язане застосовувати післязбиральну обробку Smart Fresh для сорту Рубенс чи протиградові сітки для сорту Джаз®. Високу ціну отримують за яблука найвищої якості, а цьому перешкоджають труднощі з покривним забарвленням, заіржавленням шкірки чи досягнення бажаного розміру плодів, а яблука гіршої якості реалізувати неможливо [5].

На часі запровадження імунних до парші сортів яблуні з покращеними

4. Виробництво яблук клубних сортів у країнах Євросоюзу [3], тонн

Сорт	2009 р.	2010 р.
Пінк Леді	107 000	115 000
Канзі	16 500	34 000
Ред Принц	30 000	30 000
Джунамі	11 000	13 000
Рубенс	15 000	17 000
Джаз	16 100	16 500
Кіку	12 000	15 000
Камео	10 000	10 000
Грінстар	6 200	6 500
Евеліна	1 000	2 200
Веллант	2 000	3 000
Всього	226 800	262 200

смаковими властивостями, зокрема Гайя (Gaia), Джеміні (Gemini), Рейнор (Renoir), Есмеральда (Smeralda) і Фуджіон (Fujion) селекції італійського консорціуму CIV з околиць Феррари, придатних для так званого органічного виробництва [6].

За межами Євросоюзу

У Китаї виробництво яблук у 2010 р. знизилося до 30 млн. тонн (табл. 5), а в п'яти країнах південної півкулі – Чилі, Аргентині, Австралії і Новій Зеландії – залишилося на рівні 5,1 млн. тонн.

Певне занепокоєння учасників конгресу "Прогнозфрут" у Києві спричинило активне нарощування виробництва в Україні. У зв'язку з нижчим виробництвом яблук у Росії очікують збільшення їх експорту з Італії, Франції й країн інших континентів. Щоб бути конкурентноспроможним на російському ринку, перш за все необхідно постачати плоди високої якості.

6. Виробництво яблук за межами Євросоюзу [2], тис. тонн

Країна	2008р.	2009р.	2010р. (прогноз)	2010 2009, %	2010 2007-09, %
Китай	28500	33000	30000	-9	+1
США	4156	4422	4328	-2	+2
Туреччина	2457	2158	2400	-5	-2
Росія	1467	2200	1826	-17	-9
Україна	719	853	896	+5	+15
Молдова	317	290	325	+12	+18
Канада	322	340	309	-9	-14
Білорусь	240	250	150	-40	-43
Швейцарія	136	167	126	-25	-18
Сербія	107	117	120	+3	+5

Література

1. Makosz E. Wielkosc zbiorow, potrzeby i oplacalnosc produkcji jablek, gruszek, wisni i czeresni // XXXI Miedzynarodowy seminarium sadownicze w Limanowej. – Lublin: TRSK, 2011. – P. 37–49.
2. Wapa: apple & pear crop forecast // 34-th International conference Prognosfruit 2010. 5–7.08. 2010. – Kyiv, 2010. – 112 pp.
3. Schwartz H. Almost 300 000 tonnes of club varieties // European fruitgrowers magazine. – 2010. – №12. – P. 23–25.
4. Poldervaart G. Three days of school for former students // European fruitgrowers magazine. – 2009. – №3. – P. 25.
5. Poldervaart G. Agrosimeksem do Warszawy // Sad Nowoczesny. – 2010. – №3. – P. 15.
6. Werner T. Odmiany z Interpomy // Sad. – 2011. – №1. – P. 8–13.